

Зілковська Л. М.,
кандидат юридичних наук, доцент, за-
ступник декана економіко-правового
факультету Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

ЧИ ДОЦІЛЬНО СТЯГУВАТИ АЛІМЕНТИ З БАТЬКІВ, ДІТИ ЯКИХ БУЛИ УСИНОВЛЕНІ

Вивченню питань усиновлення приділяло увагу багато науковців, а питанням утримання членів сім'ї – тим більше. Однак висвітленню законодавчих та правозастосовних питань, що виникають додатково при стягненні аліментів з батьків у разі усиновлення дитини або у разі позбавлення усиновлювача батьківських прав, науковцями приділяється недостатньо уваги, а практики стикаються з безліччю проблем. Очевидно, що законодавчі норми щодо виконання обов'язку з утримання дитини шляхом виплати батьками аліментів на усиновлену дитину, потребують удосконалення.

Слід нагадати, що позбавлення батьківських прав не звільняє батьків від обов'язку щодо утримання дитини, одночасно з позбавленням батьківських прав суд може на вимогу позивача або за власною ініціативою вирішити питання про стягнення аліментів на дитину (ч. 2 ст. 166 СК України). А право на одержання аліментів від батьків може зберігатися у разі усиновлення дитини. З огляду на положення ч. 1 ст. 232 СК України вирішення цього питання віднесене на розсуд того з батьків, з ким залишається дитина.

Складність аліментних правовідносин між батьками і дітьми багаторазово зростає, коли доводиться мати справу з батьківськими обов'язками

з надання утримання дитині у разі її усиновлення. Адже припинення стягнення аліментів може відбуватись у зв'язку з усиновленням (удочерінням) дитини, на утримання якої стягувалися аліменти. Такий висновок можна зробити із аналізу положень ч. 1 ст. 232 СК України. Законодавча невизначеність, закладена у цьому положенні зумовлює багато судових спорів про звільнення від стягнення аліментів з батьків на дитину, яку було усиновлено, і вирішення цього питання покладесться на суд.

На нашу думку, у разі усиновлення дитини право на аліменти, які на неї одержуються від батьків, має припинитись, з огляду на наступне.

1. Відповідно до ч. 1 ст. 179 СК України аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням. Тобто аліменти мають виключно цільове призначення. Однак відомо, що механізму контролю за цільовим використанням аліментних коштів не існує. Від батьків не вимагається наведення доказів добросовісності здійснення цільових витрат в інтересах дитини. Слід враховувати, що сьогодні в українському суспільстві сформувався прошарок заможних людей і їх аліменти на дитину можуть значно перевищувати потреби дитини у витратах і стати нагодою для зловживань з боку недобросовісних батьків.

2. Поза увагою законодавця залишилось питання про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно, як це передбачено ст. 190 СК України. Вважаємо, що принаймні якесь застереження щодо цього мало би бути у ч. 1 ст. 232 СК України. Розробка даного питання може бути предметом подальших досліджень.

3. Залишається невизначеним і питання про позбавлення усиновлювача батьківських прав відповідно до ст. 242 СК України. Порядок і підстави позбавлення усиновлювача, який був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, батьківських прав, такі самі, як і у разі позбавлення батьківських прав кровних батьків. Однаковими є й наслідки позбавлення батьківських прав.

Таким чином, можливі ситуації, коли один з батьків одержуватиме аліменти на дитину і від одного з батьків, і від усиновлювача. Таких випадків можна уникнути, переглянувши з метою усунення прогалин чинне законодавство в частині аліментування усиновлених дітей.

Отже, недоцільно стягувати аліменти з батьків, діти яких були усиновлені.

Однак СК України не містить вичерпного переліку підстав для припинення аліментних зобов'язань щодо дитини. Правовий аналіз його змісту дає можливість виокремити лише деякі застереження щодо припинення аліментних зобов'язань, якими є припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо) (ст. 190) і припинення права на утримання повнолітніх дочки, сина, які припинили навчання (ст. 199).

Логічно допустити, що законодавець передбачив не всі підстави, за якими припиняються аліментні правовідносини. Згадаймо, наприклад, що припинення аліментних зобов'язань як зобов'язань, які нерозривно пов'язані з особою платника і одержувача аліментів, відбувається у зв'язку зі смертю особи, яка одержує аліменти, а також особи, на яку покладено обов'язок щодо сплати аліментів.

Вважаємо, що у СК України необхідно передбачити таку підставу для припинення аліментних зобов'язань, як усиновлення дитини і прийняття судом рішення про запис усиновлювача як батька, матері дитини. Є доцільним, на нашу думку, щоби СК України мав окрему статтею, у якій має бути визначений вичерпний перелік підстав припинення аліментних зобов'язань.

Такої норми конче потребують судова та адміністративна практика.